

Kalandozás a Börzsönyben

Helyi csoportunk, az OEE Budapesti HM H. Cs. kicsi, de annál lelkesebb csapata május 26-án a Börzsöny északnyugati kapujába, az Ipoly völgyének és a hegység hegy lábának találkozásán fekvő, Kemencére látogatott.

A kemencei kisvasút szakvezetési bemutatását *Chikán Gábor* tagtársunk vezette, aki egyben a Kisvasutak Baráti Körének (KMBKE) tagja. Ők üzemeltetik az Ipoly Erdő Zrt. tulajdonában lévő létesítménykomplexumot.

A kemencei vasútállomás 11 vágányos, kb. 100 vasúti jármű található benne. A személyszállító kocsik zárt és nyitott állapotban álltak rendelkezésünkre, közöttük fűthető, zárt kocsi is volt. Több helyről vásárolták össze őket, majd az általános leromlott állapotuk miatt felújításra kerültek.

Mi az ún. „Érseki” kocsira ültünk fel. A szerelvényünket húzó mozdony régebben a zagyvapálfalvai gépgyárban készült, az elhozott roncsot apró darabokra szétszedve állították vissza üzemképessé. A vasúti nyomtáv 600 mm-es, ez viszonylag ritka méretezés, általában 760 mm-es nyomtávú pályát fektettek. A szerelvény fékezését sűrített levegővel oldják meg, de kéziféket is alkalmaznak, amely szerintük biztonságosabb.

A Csarna-völgyben száguldó (15 km/óra) kisvasúton tagtársaink és hozzátartozóik a Csarna-patak partján zöl-

dellő éterek, fűzek, rezgőnyárok között élvezték a friss levegőt. A Csarna szó szláv eredetű szó, feketét jelent, mely a patak vizének színére utal. A patak menti meredek hegyoldalakon sarj eredetű bükkös, gyertyános, tölgyes, cseres állományok találhatók.

A mintegy 4 km-es száguldás után gyalog folytattuk a bejárást. A terület-rész védett természeti terület, még fekete gölya is fészkel az alig bolygatott erdőállomány mélyén. Kevés gyaloglás után elérkeztünk a Fekete-kút nevű forráshoz, amelyet Fekete József természetvédő hozott rendbe. A kristálytiszt vízben pettyes götte ivadékok úszkáltak.

Az 1995-ös és 1999-es árvíz a Fekete-völgyben nagyon sok helyen megrongálta a vasúti pályát. A hidak közül csak kettő maradt viszonylag épen. A Baráti Kör a vasúti pálya felújítását folyamatosan szeretné elvégezni, de a természetvédekkel szemben gyakran jogi akadályok merülnek fel.

A kisvasúti pálya építése az 1900-as évek elejétől indult, az egész Börzsönyben több, mint 200 km pályát építettek ki abban az időszakban. A vasúton leginkább a fakitermelésből származó faárut, de követ és egyéb anyagokat is szállítottak, és a fakitermelők is ezzel közlekedtek.

A szabadon guruló személyszállító vagonban ülve *Chikán Gábor* pazar fékezési technikájával ereszkedtünk visz-

sza a Kőrözsa étteremig, ahol pompás ebéddel vendégelte meg a társaságot a Budapesti Erdőgazdaság, majd visszazárlva a szerelvényre a kemencei állomásig gurultunk tovább.

Itt megtekintettük a Kemencei Erdei Múzeumvasút karbantartó műhelyét és kiállítását. A műhelyben mozdonyjavítás, alkatrészek további felhasználásra való szétszedése és összeállítása, valamint kazánfelújítás folyt. Ez utóbbi több millió forintba is kerülhet.

Erdőgazdaságunk Sütői Erdészeti-nél még az 1970-es években felszámolt kisvasút egyik-másik kocsija is itt készült. A sínek 3 kg/fm súlytól 60 kg/fm nagyságúig, többféle méretben készültek, amelyekből az adott helynek megfelelőit alkalmazták. A mozdonyok java része kis Diesel-motoros, benzines mozdonyt ritkán alkalmaztak.

A szállítás az 1900-as évek elejétől, mintegy 60 éven át főleg lóvontatású volt, a motoros vontatás 1947-től kezdődött. A mozdonyok legfontosabb tervezési szempontja az volt, hogy az üzemeltetésük ne igényeljen nagyobb szakértelmet a lónál. A mozdonyok előre és hátra két-két sebességfokozattal rendelkeznek.

Elhagyva Kemencét a következő állomásunk már a szomszéd megyében, a megyének nevet adó erősség, a Nógrádi vár volt, amely a község felett emelkedik. A vár romjaiban is impozáns. Az Árpád-kor első felében Nógrád vármegye székhelye volt, 1199-ben a váci püspöké lett. A török 1544-ben foglalta el, de 1594-ben vissza került a magyarokhoz. 1663-tól újra a töröké lett 1685-ig, ekkor egy villám felgyújtotta az öregtoronyban elhelyezett lőporraktárt, így a romossá lett várat elhagyták.

Kis csoportunk lélegzet-visszafojtva „foglalta el” a várat, majd a szép kilátásban gyönyörködve pihentük ki a fáradtságunkat. A várból lefelé menet megtekinttük Árpád és a hét vezér nyolc kopjafáját. Délután sok ismerettel és szép élményekkel gazdagodva indultunk haza.

Pálhalmi János

OEE Budapesti HM H. Cs.

Képek: *Ipoly Erdő Zrt.*,

Keresztes György

